

Обиљежавање 75 година од почетка геноцида над Србима, Јеврејима и Ромима у концентрационом логору Јасеновац

Тања Дерikuћа

UDK 343.819.5(497.15)"1939/1945"

DOI: 10.7251/TOP1703169V

Новинска агенција Републике Српске
- СРНА; tanja.derikuca@gmail.com

У заједничкој организацији влада Републике Српске и Србије, у Спомен-подручју Доња Градина, испред „Тополе ужаса“, 19. августа 2016. године обиљежено је 75 година од почетка геноцида над Србима, Јеврејима и Ромима у концентрационом логору Јасеновац. Обиљежавању је присуствовало око 7.500 посјетилаца. Поводом 75 година од формирања логора у насељу Јасеновац, кустоси Јавне установе „Спомен-подручје Доња Градина“ Тања Тулековић и Дејан Мотл припремили су изложбу фотографија и докумената под називом „Концентрациони логор Јасеновац 1941. године“, која говори о формирању Независне Државе Хрватске и формирању концентрационог логора Јасеновац, а која је овим поводом званично и отворена. Професор Филозофског факултета Универзитета у Бањој Луци Горан Латиновић одржао је историјски час. Присутнима су се обратили и предсједник Владе Србије Александар Вучић те предсједник Републике Српске Милорад Додик. Централној манифестацији, која је одржана на платоу испред „Тополе ужаса“, присуствовали су и српски члан Председништва БиХ Младен Иванић, министри у Влади Српске и Србије, представници Народне скупштине Републике Српске, Српске православне цркве, делегација Покрајинске владе Војводине, Савеза јеврејских општина и ромске националне мањине.

Изложба „Концентрациони логор Јасеновац 1941. године“

Фотографијама и документима дат је преглед историјских догађаја, почев од 10. априла 1941. године, када је проглашена Независна Држава Хрватска и када је њемачка војска ушла у Загреб, уз свечани дочек становништва Загреба, до јануара 1942. године, када је село Доња Градина прикључено систему логора Јасеновац те постало његовим највећим стратиштем. Доношењем законских одредаба створио се привид у законитости и чишћењу хрватске територије од, за власти НДХ, непожељног становништва, те су на изложби приказане неке од њих попут Законске одредбе за обрану народа и државе, Законска одредба о забрани ћирилице, Законска одредба о прелазу с једне вјере на другу и др.

Обесправљеност становништва види се и кроз ознаке које су припадници српског и јеврејског народа морали да носе. Тако је приказана ознака коју су Срби у Бјеловару морали да носе око руке, као и ознаке које су носили Јевреји. На изложби су приказани и различити огласи – наредбе за попис Срба, Јевреја и Рома, чиме су власти настојале себи олакшати уништење припадника ових народа.

С обзиром на то да су усташким злочинима претходили, али и пратили их говори државних функционера, као и проповиједи појединих католичких свештеника, у изложбу су уврштене изјаве Миле Будака, министра за наставу и богоштовље Независне Државе Хрватске, Виктора Гутића, великог жупана Велике жупе Сана и Лука, др Младена Лорковића, министра вањских послова Независне Државе Хрватске, др Милована Жанића, предсједника Законодавног повјеренства и професора Александра Сеитза.

Изложба показује и процес протјеривања једног дијела српског становништва, као и процес насилног прекрштавања. Фотографије прогнаног српског становништва свједоче о том протјеривању, док је текстуално објашњен сам начин на који су усташке власти ово спроводиле. Уз фотографије насилног прекрштавања Срба приказане су и изјаве Љубице Живановић, Марије Душанић и Јована Момчиловића које свједоче о условљавању православних за прелазак на католичку вјеру зарад спаса.

Изложене су и фотографије тијела убијених српских сељака у селу Гудовац код Бјеловара, као и фотографије дрвеног маља и специјално израђеног ножа „србосијек“, којим су убијани логораши

концентрационог логора Јасеновац. Ту су и фотографије јасеновачких докумената који свједоче о злочинима под окриљем НДХ-а.

Приказано је и оснивање првих логора у Независној Држави Хрватској као и систем логора смрти чији је центар био у Госпићу а који је био претеча логору Јасеновац.

Централни дио изложбе говори о оснивању концентрационог логора Јасеновац. Посебно се истиче чланак из усташких новина „Хрватски народ“ од 23. августа 1941. године, у ком је саопштено да почињу радови на исушивању Лоњског поља. То је уједно и прва вијест о логору Јасеновац. Усташе су на тај начин обмануле јавност својом правом намјером, а то је оснивање најмонструознијег логора из периода Другог свјетског рата. Такође, акценат је стављен и на српску породицу Бачић чија је имовина конфискована а све компоненте њихове „Прометне задруге“ стављене су у функцију логора. Изјаве логораша употпуњују слику о начину живота у логору те о стравичним ликвидацијама логораша. Изложба завршава са јануаром 1942. године, када је село Доња Градина прикључено систему логора Јасеновац те постало његовим највећим стратиштем.

Историјски час

Професор Филозофског факултета Универзитета у Бањој Луци Горан Латиновић рекао је у Доњој Градини да је вјековна тежња римокатоличких Хрвата била истребљење српског народа и геноцид. „Срби су вијековима бранили ставове слободних људи, што је сметало римокатолицима Хрватима. Њихова вјековна тежња била је истребљење српског народа“, рекао је Латиновић. Према његовим ријечима, кулминација хрватских вјековних тежњи догодила се 1941. године формирањем концентрационих логора смрти Јасеновац и осталих логора чији је циљ био уништење логораша. Он је подсетио да су Независну Државу Хрватску подржали и Римокатоличка црква, али и тадашњи муслимански прваци. Латиновић је подсетио да се за истребљење Срба залагала хрватска правашка идеологија и један од предводника хрватског народа Анте Старчевић. „Србима се у НДХ, али и вијековима прије тога, не признаје национална и вјерска равноправност, право на писмо и достојанство, што није запамћено прије, али ни после тога“, нагласио је Латиновић.

Поруке овог догађаја усмјерене су на чување сјећања на жртве концентрационог логора Јасеновац и његовог највећег стратишта Доње

Градине, реакција су на ревизионизам који је све присутнији у данашњој Републици Хрватској и са јединственом поруком да се никада и нигдје више не понови.